

Izabela Pogracka-Michalak*

Andrzej Turski (1943–2013)

Andrzej Jonas mówił na antenie radia Tok Fm w dniu śmierci Andrzeja Turskiego:

Głos jest narzędziem, ale też trzeba narzędziem umieć się posługiwać. Andrzej posługiwał się swoim głosem w sposób doskonały. Czytał ze zrozumieniem własnym, ułatwiającym zrozumienie słuchaczowi. To jest niesłuchanie istotne, żeby słuchacz wiedział, co się czyta, wiedział, w którym miejscu wypada akcent. Nie tylko akcent językowy, ale również akcent logiczny, akcent, który właściwie tworzy opowieść. No bo słowa przynoszą fakty, przynajmniej w dobrym dziennikarstwie, bo w gorszym dziennikarstwie – mogą przynosić różne rzeczy¹.

Talent, umiejętność przekazu, łatwość formułowania i wypowiedzania myśli, refleks i trafność spostrzeżeń, zdolność do wnikliwej obserwacji otaczającego świata – to cechy charakteru, które powinien posiadać dziennikarz. Jeżeli dodamy do tego solidne wykształcenie i warsztat, a także odpowiedni głos oraz temperament w przypadku dziennikarzy radiowych i telewizyjnych, to otrzymamy właściwie idealny komplet cech. Wcale niemało dziennikarzy posiada wszystkie te atrybuty. Co zatem sprawia, że jedni dziennikarze odnoszą sukces, są uważani za dobrych, a inni nie? Może osobowość, charyzma, a może „to coś”, co wyróżnia tego jednego od wielu innych? Pewnie nie uda się określić tej magicznej cząstki ludzkiego charakteru, ale warto przyjrzeć się mistrzom dziennikarstwa, którzy ją posiadali. Jednym z nich był Andrzej Turski, dla wielu wzór profesjonalisty, dla innych po prostu dziennikarz, którego lubiło się słuchać i oglądać.

Andrzej Turski urodził się 25 stycznia 1943 roku w Warszawie. Już jako dziecko objawił talent muzyczny, grając na sześciostunowym banjo i na gitarze.

---

* Mgr, e-mail: izapm@wp.pl; Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej; Łódź, 90-236, ul. Pomorska 171/173.

¹ *Światopogląd*, z A. Jonaszem rozm. A. Lichnerowicz, Radio Tok Fm, 31.12.2013.

W roku 1963 wszedł w skład zespołu muzycznego Chocholy², później w latach 1965–1966 grał w zespole Pesymiści³, a następnie w latach 1966–1968 był gitarzystą zespołu Czterech⁴, który zasłynął z realizacji zadziwiających wersji utworów Jana Sebastiana Bacha na gitarach elektrycznych. Pasja muzyczna współistniała z zainteresowaniami humanistycznymi A. Turskiego, jednak zdecydował się on na studiowanie na Uniwersytecie Warszawskim filologii polskiej, którą ukończył z tytułem magistra w roku 1967. Po ukończeniu studiów filologicznych rozpoczął naukę w Studium Dziennikarskim na UW, które ukończył w roku 1969. Dużo koncertował i muzyka zaczęła zajmować mu zbyt wiele czasu, a ponieważ zdecydował, że jednak nie chce być muzykiem, swoją przygodę z gitarą zakończył definitywnie w roku 1968. Nigdy więcej nie zagrał na żadnym koncercie i jak sam później wspominał, choć miał w domu dwie gitary, to grywał na nich później wyłącznie dla córki, śpiewając jej do snu. Choć nie powrócił czynnie do muzyki, to właśnie muzyka otworzyła mu drzwi do kariery radiowej.

W roku 1968 rozpoczął pracę w Redakcji Młodzieżowej Polskiego Radia. Zaczynał od parzenia kawy i wykonywania czynności pomocniczych przy nagraniach radiowych. W tym czasie szefem redakcji Młodzieżowego Studia Rytm⁵

² Zespół Chocholy powstał w Warszawie w 1962 r. W jego pierwszym składzie znaleźli się: Tomasz Butowtt (perkusista), Jan Goethel (gitarzysta), Bogusław Poniatowski (gitarzysta), Mieczysław Salecki (gitarzysta). Wiosną r. 1963 z zespołu odeszli B. Poniatowski i M. Salecki, a na ich miejsce przyszli: Andrzej Turski (gitarzysta) i Paweł Brodowski (gitarzysta basowy), natomiast jesienią tego samego roku z zespołu odszedł J. Goethel, którego zastąpił Tomasz Jaśkiewicz (gitarzysta). Zespół wystąpił m.in. w 1963 r. na II Festiwalu Młodych Talentów w Szczecinie oraz rok później na Krajowym Festiwalu Piosenki Polskiej Opole z nowym kierownikiem muzycznym – Wiesławem Czerwińskim. Poza wykonywaniem własnego repertuaru zespół towarzyszył także innym znanym wykonawcom, m.in. Wojciechowi Gąsowskiemu, Danucie Rinn, Filipinkom, Krystynie Konarskiej, Januszowi Godlewskiemu. Już po odejściu A. Turskiego z zespołu, w r. 1966 zespół rozpadł się, a jego muzycy utworzyli wraz z Czesławem Niemenem zespół Akwarele.

³ Zespół Pesymiści powstał w Warszawie w 1963 r. W jego pierwszym składzie znaleźli się: Michał Krasicki (pianista, wokalista), Michał Morawski (gitarzysta), Lucyna Lewandowska (kontrabasistka) i Wiesław Pałyga (perkusista). Skład zespołu ulegał wielu zmianom, grali w nim później m.in. Zbigniew Grzybowski, Janusz Kruk, Andrzej Turski, Andrzej Wroński, Paweł Brodowski, Jan Wiącek, Andrzej Rosiewicz i inni. Zespół wystąpił m.in. na Przeglądzie Zespołów Big Beatowych w Tczewie (1964), Ogólnopolskim Przeglądzie Solistów i Zespołów Muzyki Rozrywkowej w Gliwicach (1967), na Festiwalu Piosenki i Piosenkarzy Studenckich w Krakowie (1969); grupa koncertowała także poza granicami kraju – w ZSRR i Czechosłowacji. Ostatni koncert Pesymiści zagraли w r. 1971 w Krynicy Morskiej.

⁴ Zespół Czterech powstał w Warszawie w 1966 r. W jego pierwszym składzie znaleźli się: Marek Bliźniński (gitarzysta), Andrzej Turski (gitarzysta), Paweł Brodowski (basista) i Marek Rośniński (perkusista). Z zespołem współpracowali także Jerzy Szczęśniak, Wojciech Rośniński i Tadeusz Woźniak. W r. 1967 zespół wygrał III Ogólnopolski Przegląd Wokalistów i Zespołów Muzyki Rozrywkowej w Gliwicach. Po raz ostatni grupa zagrała w 1968 r.

⁵ Młodzieżowe Studio Rytm zostało założone 1 września 1965 r. przez Andrzeja Korzyńskiego, Mateusza Świącickiego i Witolda Pogranicznego przy redakcji młodzieżowej Programu

był Andrzej Korzyński, który szukał prowadzących do realizacji swojego nowego pomysłu – listy przebojów. Jak wspominał A. Korzyński w programie *Leniwa niedziela* prowadzonym przez Marię Szablowską 5 stycznia 2014 roku w Programie I Polskiego Radia, „Turski był bardzo uzdolnionym gitarzystą i miał duszę muzyka [...]”. Właśnie takiego prowadzącego szukał i mimo że na przesłuchania zgłosiło się bardzo wielu chętnych, to właśnie A. Turski został prezydentem *Listy Przebojów Studia Rytm*, nadawanej do roku 1973⁶. Było to nie lada wyzwanie. Program miał około 5–6 milionów słuchaczy, emitowany był raz w tygodniu i prezentował po dziesięć najlepszych utworów krajowych i zagranicznych, na które głosowali słuchacze. Tu bardzo przydało się doświadczenie muzyczne A. Turskiego. Miał spore wyczucie i z dużą łatwością potrafił przewidzieć, czy dana piosenka ma szansę stać się przebojem, szczególnie że ówczesna scena muzyczna była mu dobrze znana.

Od 1971 roku A. Turski współtworzył i prowadził program *Radiokurier*, który nadawany był w dni powszednie na antenie Programu I Polskiego Radia w godzinach 17³⁰–18⁰⁰. Pomysłodawcą programu był Zbigniew Gieniewski, zaś sam program emitowany był na antenie przez dziesięć lat, prowadzony później przez wielu innych prezenterów. *Radiokurier* zapowiadano na antenie jako „codzienną popołudniówkę radia młodych”. Warstwę muzyczną stanowiła polska i zagraniczna muzyka rockowa. To tutaj po raz pierwszy pojawiły się krótkie informacje podawane w sposób wcześniej nieprezentowany w polskim radiu, oddzielane od siebie krótkimi sygnałami dźwiękowymi. Często nazywano je „zestawem dziwnych informacji” z uwagi na ich specyfikę – treści były przeważnie zupełnie od siebie oderwane i przedstawiały notki o wydarzeniach niemających wspólnego mianownika – ze świata muzyki, sztuki, a czasem zwykłego życia, które czytano w bardzo szybkim tempie. To szybkie tempo czytania stanie się cechą rozpoznawczą A. Turskiego i będzie charakterystyczne także w jego autorskim programie telewizyjnym *7 Dni Świat* i *Teleexpressie*, którego był jednym z pomysłodawców. To właśnie A. Turski otworzył drzwi do kariery zespołowi Perfect, bo jako jedyny zgodził się wówczas na puszczanie piosenek Zbigniewa Hołdysa na antenie, gdy nie chciały tego robić inne redakcje. Od czasów *Radiokuriera* wyznacza się początek popularności zespołu Perfect i popularyzacji polskiego rocka w ogóle.

Kariera A. Turskiego nabierała tempa i już w roku 1975 został kierownikiem Redakcji Młodzieżowej Polskiego Radia, a w latach 1980–1982 pełnił tak-

---

I Polskiego Radia. Jego celem była popularyzacja mało znanych zespołów muzycznych, odkrywanie nowych talentów, a później także nagrywanie muzyki. Największymi gwiazdami Młodzieżowego Studia Rytm byli: Piotr Szczepanik, Tadeusz Woźniak, Wojciech Gąssowski, Krystyna Konarska, Maria Dąbrowska, Czesław Niemen. Studio zakończyło swoją działalność w r. 1973.

⁶ Prezenterami *Listy Przebojów Studia Rytm* byli także m.in. Dariusz Michalski i Piotr Kaczkowski.

że funkcję jej redaktora naczelnego. W Programie I Polskiego Radia prowadził i współtworzył także m.in. programy *W samo południe*⁷ i *Sygnaty Dnia*⁸. Jego głos stał się rozpoznawalny, a słuchacze chętnie go słuchali, zyskał bowiem ich dużą sympatię. Zawsze świetnie przygotowywał się do audycji. Z ogromnym spokojem, ale i dużym poczuciem humoru reagował w programach na żywo na niespodziewane sytuacje. Goście chętnie przyjmowali zaproszenie do jego audycji radiowych. Zawsze poświęcał im dużo uwagi, sprawiał, że czuli się ważni i słuchani, skupiał bowiem uwagę na tym, co mają do powiedzenia, zachęcał do rozmów, zwierzeń. Ogromna kultura osobista, piękna polszczyzna, spokój w głosie, niewymuszone poczucie humoru – wszystko to sprawiało, że jego audycje miały wielu wiernych słuchaczy.

Rok 1982 stał się przełomowy w jego karierze – 1 kwietnia objął stanowisko dyrektora i redaktora naczelnego Programu III Polskiego Radia⁹. Zaczął kompletować nowy zespół dziennikarzy. To on przyjął do redakcji m.in. Marka Niedźwiedzkiego i Monikę Olejnik, a także stworzył nadawane do dziś audycje *Zapraszamy do Trójki*¹⁰ i *Lista Przebojów Programu Trzeciego*¹¹. Otworzył stację na młodego słuchacza, który poza informacjami szukał w radiu także rozrywki. Położył nacisk na warstwę muzyczną, która w latach osiemdziesiątych miała szczególne znaczenie dla słuchaczy masowo odwracających się od propagandowych przekazów. Trójka stała się oknem na świat zachodni, prezentowała muzykę, której nie można było po-

⁷ Audycja radiowa obecna na antenie Programu I Polskiego Radia od lat siedemdziesiątych. Obecnie prowadzona na zmianę przez Jana Ordyńskiego i Wojciecha Mazowieckiego w niedzielę około godz. 12⁰⁰, w której zaproszeni publicyści i komentatorzy odnoszą się do wybranych wydarzeń minionego tygodnia.

⁸ Audycja poranna o charakterze publicystyczno-informacyjnym nadawana na antenie Programu I Polskiego Radia od 1 marca 1973 r. Obecnie nadawana od poniedziałku do soboty w godzinach 6⁰⁰–9⁰⁰. Prowadzącymi byli m.in.: Aleksander Tarnawski, Tadeusz Sznuć, Zygmunt Chajzer, Roman Czejarek, Kacper Kaliszewski, Sławomir Szof, Wiesław Molak.

⁹ Funkcję tę A. Turski pełnił do 8 sierpnia 1983 r.

¹⁰ Audycja radiowa nadawana na antenie Programu III Polskiego Radia od r. 1982. Są w niej przedstawiane i komentowane najważniejsze wydarzenia z kraju i ze świata. Nadawana dwukrotnie w ciągu dnia od poniedziałku do piątku, w paśmie porannym (6⁰⁰–9⁰⁰) i popołudniowym (16⁰⁰–19⁰⁰), zaś w soboty tylko w paśmie porannym. Jedną z pierwszych audycji radiowych, w których także słuchacze mogą się wypowiadać na antenie. Program prowadzili m.in.: Marek Wałkuski, Piotr Kaczkowski, Piotr Baron, Wojciech Mann, Kuba Strzyczkowski, Marcin Łukawski, Krystian Hanke, Robert Kantereit.

¹¹ Muzyczna audycja radiowa nadawana na antenie Programu III Polskiego Radia od r. 1982 prezentująca najpopularniejsze utwory emitowane na antenie stacji. Na ukształtowanie listy wpływ mają słuchacze, którzy oddają swoje głosy na utwory, tworząc w ten sposób ranking trzydziestu najlepszych. Największą popularność program zdobył w latach osiemdziesiątych, kiedy to wpływał w sposób istotny na kształtowanie się gustów muzycznych młodych ludzi. Audycja prowadzona była do lipca 2007 r. przez M. Niedźwiedzkiego, od sierpnia 2007 do marca 2010 r. przez P. Barona, a od kwietnia 2010 r. prowadzona jest na zmianę przez obu dziennikarzy. Audycja jest nadawana raz w tygodniu, w każdy piątek w godz. 19⁰⁰–22⁰⁰.

słuchać nigdzie indziej, udostępniała antenę polskim muzykom rockowym, którzy często właśnie tam debiutowali. O swoich początkach pracy w Trójce tak oto pisał M. Niedźwiedzki w książce *Lista przebojów programu trzeciego: 1982–1994*:

Wymarzyłem sobie tę pracę jeszcze w dzieciństwie. Radio było wtedy moim prawdziwym oknem na świat. [...] Czas studiowania to także praca „w moim pierwszym radiu”, to znaczy Studenckim Radiu Żak. Tam prowadziłem w piątki audycję „20 przebojów”. Tak, to była moja pierwsza lista. Pod koniec lat 70. praca w Trójce była dla mnie nieosiągalna. Poza tym nie nadawano w niej listy przebojów. Wygrałem więc konkurs na spikera radiowego w Łódzkiej Rozgłośni Polskiego Radia. 1 maja 1978 roku zostałem pracownikiem prawdziwego radia! Od razu zacząłem współpracę ze Studiem Gama w Jedyńce. Czasem udało się „sprzedać” audycję do Trójki. [...] Kiedy w kwietniu 1982 roku Trójka wracała do życia na antenie, dostałem wiadomość, że spełni się moje największe marzenie: Andrzej Turski zaproponował mi prowadzenie Listy Przebojów Programu Trzeciego. Co mam napisać? Że byłem szczęśliwy? Tak... 24 kwietnia 1982 roku poprowadziłem pierwsze wydanie audycji¹².

Z uwagi na rozkwit stacji, który nastąpił za jego kierownictwa, A. Turski uważany był za jednego z najlepszych dyrektorów Programu III Polskiego Radia. W programie *Trójkowy Wehikuł Czasu* 5 października 2013 roku w rozmowie z Jerzym Sosnowskim przyznał:

Ja jestem człowiekiem skromnym, ale potwierdzam, że beze mnie [Programu III Polskiego Radia w takiej formie w latach osiemdziesiątych – I.P.-M.] by nie było, a nie byłoby dlatego, że trzeba było mieć trochę odwagi cywilnej w sobie, żeby posterować tą Trójką tak, jak ja posterowałem. To był największy mój sukces dyrektorski – Trójka.

W 1983 roku A. Turski odszedł z Trójki i został dyrektorem oraz redaktorem naczelnym Programu I Polskiego Radia. Pełnił tę funkcję do roku 1987, współtworząc liczne audycje radiowe, by następnie opuścić radio i rozpocząć stałą współpracę z telewizją, gdzie został dyrektorem i redaktorem naczelnym Programu 1 Telewizji Polskiej. Przygodę z telewizją rozpoczął jednak już w latach siedemdziesiątych, kiedy jako lektor prowadził z tzw. offu, czyli spoza kadru, programy rozrywkowe. Pracował m.in. w popularnym wówczas programie *Tylko w niedzielę*¹³ nadawanym w telewizyjnej Jedyńce, który konkurował ze

¹² M. Niedźwiedzki, *Lista przebojów programu trzeciego: 1982–1994*, Wrocław 1996, s. 53.

¹³ Program nadawany był w każdą drugą i czwartą niedzielę miesiąca oraz w niektóre dni świąteczne. Była to audycja kulturalno-rozrywkowa kładąca szczególny nacisk na popularyzację kultury i sztuki, prowadzono w nim rozmowy m.in. z pisarzami, malarzami w formie tzw.

Studium 2¹⁴. W roku 1986 wraz z Józefem Węgrzynem zainicjował powstanie *Teleexpressu*¹⁵, który był nowatorską formą programu informacyjnego podającego wiadomości w telegraficznym skrócie, w sposób mniej oficjalny, w lżejszej, bardziej przyjaznej formie skierowanej do młodszego widza.

W roku 1991 A. Turski został wicedyrektorem Telewizyjnej Agencji Informacyjnej i odpowiadał za programy informacyjne w Telewizji Polskiej. Najbardziej kojarzony był jednak z programem publicystycznym *7 Dni Świata*, który prowadził od roku 1989 do 2007¹⁶. Pomysłodawcą programu był Bogusław Wołoszański, który poprowadził także trzy pierwsze wydania. Później na jego prośbę funkcję gospodarza przejął A. Turski. Program nadawany był w niedzielę po południu, a jego formuła zakładała przekazywanie najważniejszych wydarzeń minionego tygodnia ze świata. Przedstawiane były 24 tematy filmowe, każdy trwający 25 sekund, do nich zaś odczytywane były komentarze. Do programu zapraszani byli goście, którzy pełnili rolę komentatorów i omawiali wybrane wydarzenia z przedstawionych we wcześniejszym materiale. Najczęściej w tej roli w programie gościli: Andrzej Jonas, Krzysztof Mroziewicz i Marek Ostrowski, ale występowali także: Tadeusz Jacewicz, Jan Skórzyński, Piotr Gabryel, Adam Szostkiewicz, Bernard Margueritte, Jaromir Sokołowski, Bartosz Węglarczyk.

W pierwszych latach prowadzenia programu istniała jeszcze Redakcja Międzynarodowa, z którą A. Turski współpracował przy wyborze materiałów do audycji, później jednak robił to sam. Wybranie istotnych z punktu widzenia polityki zagranicznej Polski zagadnień i tematów bez powielania materiałów z głównych programów informacyjnych nie było łatwe. A. Turski niemal sam przygotowywał wydania programu, pisał komentarze do materiałów filmowych – zawsze liczące dokładnie dziewięć i pół wersu, sam je także odczytywał, co musiało zająć dokładnie 22–23 sekundy. Był perfekcjonistą, dbał o każdy detal audycji, bo jak mawiał: „Jak ja tego nie zrobię sam, to nie będzie takie, jak powinno być”.

„przesłuchania”, podczas którego oceniane były prace artystów. Program nadawany był do r. 1981.

¹⁴ Popularny rozrywkowy blok programowy nadawany w latach 1974–1983 w Telewizji Polskiej, najpierw w programie drugim, później w programie pierwszym. Pomysłodawcą programu był Mariusz Walter. Prowadzącymi byli: Bożena Walter, Edward Mikołajczyk, Tomasz Hopfer, Tadeusz Sznuć.

¹⁵ Program informacyjny nadawany codziennie na antenie TVP1 od 26 czerwca 1986 r., początkowo o godzinie 17¹⁵, później o godzinie 17⁰⁰, przedstawiający w skrócie najważniejsze wydarzenia z kraju i ze świata. Program prowadzili m.in.: Wojciech Reszczyński, Bożena Targosz, Jolanta Fajkowska, Zbigniew Krajewski, Marek Sierocki, Hieronim Wrona, Jacek Wroński, Maciej Orłoś, Beata Chmielowska-Olech, Danuta Dobrzyńska.

¹⁶ Program *7 Dni Świata* wrócił na antenę telewizyjną we wrześniu 2013 r. i był prowadzony przez A. Turskiego do listopada 2013 r. W czasie jego choroby wydania grudniowe poprowadził Piotr Górecki.

Program prowadzony był na żywo i skupiał wielomilionową widownię. A. Jonas w rozmowie z Agnieszką Lichnerowicz w audycji *Światopogląd* w stacji radiowej Tok Fm 31 grudnia 2013 roku tak wspominał program:

[...] ta nasza audycja *7 Dni Świat* przez wszystkich, którzy ją pamiętają, a pamięta ją sporo ludzi i sporo ludzi ją wspomina, [...] jest chwalona za cechę, która wcale dzisiaj nie jest uważana za zaletę, mianowicie za to, że myśmy się podczas tej audycji nigdy nie kłócili. Myśmy mieli często rozmaite poglądy i żaden z nas nie wahał się [...], żeby te poglądy przedstawiać, ale nie w walce, ona nie była drapieżna. Wielu współczesnych menedżerów medialnych uważa, że jak nie jest drapieżna, to trzeba ją wyrzucić, bo nikt nie będzie jej oglądał. Otóż ta audycja wybija im ten argument z ręki dlatego, że była ona często chwalona właśnie za taką wzajemną przychylność, za [...] pewien rodzaj salonowości. My przecież zawsze byliśmy gronem kolegów, dobrze się znających od wielu lat. Na antenie zawsze mówiliśmy do siebie per „pan” bardzo świadomie. Od czasu do czasu pojawiał się pomysł, że będziemy mówili do siebie po imieniu, ale szybko go odrzucaliśmy dlatego, że był pewien styl, nie sztuczny, on był naszym stylem naturalnym i Andrzej bardzo konsekwentnie tego pilnował.

I rzeczywiście, komentatorzy byli w stosunku do siebie uprzejmi, skupiali się na warstwie merytorycznej omawianych kwestii, na tym, aby jak najlepiej przybliżyć widzowi ważny temat, nie zaś na kreacji własnej osoby i forsowaniu własnych poglądów. A. Turski powiedział w jednym z wywiadów, że „*7 Dni Świat* jest Klubem Dzentelmenów, a nie programem”¹⁷. Początkowo mogło się wydawać, że szerszej publiczności nie zainteresuje polityka i tematyka zagraniczna, jednak okazało się, że teoretycznie mało absorbujące wówczas opinię publiczną kwestie, w opracowaniu i wykonaniu A. Turskiego stały się niezwykle interesujące i pożądane. Działo się tak zapewne dlatego, że A. Turski to, jak we wspomnianym wywiadzie mówił A. Jonas:

[...] punkt odniesienia ułatwiający zorientowanie się, czy obserwując innych [dziennikarzy – I.P.-M.], mają do czynienia z dobrym dziennikarstwem, czy ze złym. Nie chodzi mi o tendencję polityczną, która często jest oczekiwana i nadmiernie często eksponowana. Chodzi mi o kwestie czysto zawodowe. Wiadomość do odbiorcy musi dotrzeć i musi dotrzeć w takiej formie, żeby on ją zrozumiał i nie znużył się nią po pierwszych trzech minutach.

¹⁷ Wywiad Wojciecha Krzyżaniaka z A. Turskim w audycji „Program Telewizyjny”, Radio Tok Fm, 3 sierpnia 2013 r.

To A. Turskiemu zdecydowanie się udało. Widz nie tylko nie był znudzony, ale jego uwaga była skupiona przez cały, trwający około pół godziny program, który kończył się z poczuciem nienasycenia i niecierpliwością oczekiwania przez cały tydzień na kolejną audycję. Przekrój wiekowy widzów także budził respekt – program był oglądany zarówno przez dzieci, młodzież, jak i przez dorosłych, co w przypadku tematyki polityczno-gospodarczej było ewenementem.

7 Dni Świat sprawił, że A. Turski stał się bardzo popularnym i lubianym dziennikarzem, rozpoznawalnym nie tylko dzięki charakterystycznemu głosowi, ale także wizerunkowo, co zapewne przyczyniło się do tego, że za namową Doroty Warakomskiej wszedł w roku 2002 do zespołu *Panoramy*¹⁸, gdzie już po kilku miesiącach stał się ulubionym prowadzącym widzów. Prowadził program przez 11 lat. W listopadzie 2013 roku w wywiadzie, którego udzielił Elżbiecie Rutkowskiej z portalu Press.pl tak odpowiedział pytany o powody swojego odejścia: „Skutek zmęczenia i wieku. Nie mogę ciągle tak zasuwać. Facet, który ma 70 lat, nie może robić 14 programów miesięcznie. [...] Żadnego pożegnania nie będzie. W niedzielę wpadnę tylko na zakończenie programu podziękować widzom”¹⁹.

Ostatnie wydanie *Panoramy* miał poprowadzić 8 grudnia 2013 roku, ale zrobił to po raz ostatni 30 listopada 2013 roku. Wyraźnie było widać, że nie czuł się dobrze, miał kłopoty z czytaniem tekstu, mylił się, poprawiał, niewyraźnie mówił. 5 grudnia trafił do szpitala po rozległym zawale serca.

Tego samego dnia w serwisach internetowych prowadzonych przez Michała i Jacka Karnowskich w *Polityce.pl* oraz w *Sumie.pl* ukazały się teksty, w których podano, że prawdziwą przyczyną niedyspozycji A. Turskiego podczas *Panoramy* był alkohol. Sugerowano, że był on pijany podczas prowadzenia programu. W jednym z artykułów można było przeczytać: „Jak dowiedział się portal wSumie.pl, Turski miał «zasiedzieć się» w jednym z warszawskich lokali. Andrzejkowy wieczór najwyraźniej tak przypadł do gustu dziennikarzowi, że postanowił zepchnąć na dalszy plan swoje obowiązki zawodowe”²⁰. Artykuły zostały usunięte z serwisów, a Telewizja Polska wysłała do obu portali sprostowanie dotyczące publikacji i opublikowała oświadczenie na swojej stronie internetowej, w którym można było przeczytać m.in.:

¹⁸ Codzienny program informacyjny nadawany w TVP2 od 2 września 1991 r. Program prowadzili m.in.: Krystyna Czubówna, Dorota Warakomska, Bożena Targosz, Ewa Godlewska-Bunda, Danuta Dobrzyńska, Iwona Kutyna, Jarosław Kulczycki, Krzysztof Ziemic, Andrzej Turski, Joanna Racewicz, Hanna Lis, Marta Kielczyk.

¹⁹ *Nie mogę ciągle tak zasuwać*, <http://www.press.pl/wywiady/pokaz/524,Nie-moge-ciagle-tak-zasuwać> [dostęp: 6.12.2013].

²⁰ *wPolityce: Turski pijany prowadził „Panoramę”*. Hanna Lis: *Karnowscy to hieny. Prezenter jest ciężko chory*, http://wyborcza.pl/1,75478,15090468,wPolityce__Turski_pijany_prowadzil__Panorame___Hanna.html [dostęp: 6.12.2013].

Mimo upublicznionego przez samego red. Turskiego wyjaśnienia, że brak lekarstw przeciwcukrzycowych spowodował jego gwałtowne załamanie stanu zdrowia podczas wspomnianego wydania „Panoramy”, oba wyżej wymienione portale z całkowitym cynizmem, powołując się oczywiście jedynie na „anoniowego informatora” oskarżyły go o stan upojenia alkoholowego. [...] TVP w związku z tym kieruje do sądu sprawę o zniesławienie dobrego imienia Andrzeja Turskiego przez redaktorów naczelnych tych portali: Marka Pyzę i Dorotę Łosiewicz. Nasi prawnicy, na polecenie Prezesa TVP Juliusza Brauna, już zaczęli w tej sprawie energiczne przygotowania²¹.

Środowisko dziennikarskie solidarnie stanęło w obronie A. Turskiego. Wielu znanych i cenionych dziennikarzy zabrało głos w tej sprawie, m.in. Jerzy Klechta²², Hanna Lis²³, Krzysztof Luft²⁴, Sławomir Popowski²⁵, Stefan Bratkowski²⁶, Krzysztof Mroziewicz²⁷. Sam A. Turski nie miał już okazji się bronić, bo nieobudzony się ze śpiączki, zmarł 31 grudnia 2013 roku. Został pochowany 7 stycznia 2014 roku w rodzinnym grobie w podwarszawskim Słomczynie, obok zmarłej w 2011 roku żony Zofii.

A. Turski otrzymał wiele nagród i wyróżnień za swoją pracę dziennikarską. Był m.in. laureatem Wiktora w roku 2003 i 2005, Super Wiktora w roku 2006, zdobył tytuł Mistrza Mowy Polskiej w roku 2005. Został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Złotym Krzyżem Zasługi.

Twórczość dziennikarską A. Turskiego bardzo trafnie podsumował A. Jonas, formułując wskazówkę dla innych dziennikarzy, która zapewne może stać się mottem wielu z nich: „A wszystkim kolegom zalecam takie postępowanie: jak nie wiesz, czy robisz dobrze czy źle, spójrz, jak robił to Andrzej Turski”²⁸.

²¹ J. Rakowiecki, *Skandaliczne kłamstwo wPolityce.pl i wSumie.pl*, <http://www.tvp.pl/o-tvp/centrum-prasowe/komunikaty-prasowe/skandaliczne-klamstwo-wpolitycepl-i-wsumiepl/13242350> [dostęp: 6.12.2013].

²² J. Klechta, *Hieny*, <http://studioopinii.pl/jerzy-klechta-hieny/> [dostęp: 31.12.2013].

²³ H. Lis, *Hiena roku dla braci Karnowskich*, <http://hannalis.natemat.pl/84471,hiena-roku-dla-braci-karnowskich> [dostęp: 6.12.2013].

²⁴ *wPolityce: Turski pijany prowadził Panoramę. Krzysztof Luft: Na taki bandytyzm musi być adekwatna odpowiedź*, <http://www.twojewiadomosci.com.pl/content/wpolityce-turski-pijany-prowadzi%C5%82-panoram%C4%99-krzysztof-luft-na-taki-bandytyzm-musi-by%C4%87-adekwat> [dostęp: 8.12.2013].

²⁵ Audycja *Z boku*, Radio Tok FM, 6 grudnia 2013.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ *Światopogląd*.

Biogram

Izabela Pogracka-Michalak – filolożka, tłumaczka, autorka wielu specjalistycznych słowników branżowych polsko-angielskich i angielsko-polskich, m.in. z zakresu medycyny, techniki, przemysłu spożywczego i odzieżowego, nauczycielka akademicka. Zainteresowania badawcze: publicystyka feministyczna, polski rynek prasowy ze szczególnym uwzględnieniem prasy kobiecej, biografistyka. Ważniejsze publikacje: „*Pamięci przemów*” *Vladimira Nabokova na tle pisarstwa autobiograficznego*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2008, nr 11; *Wykłady Vladimira Nabokova*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2008, nr 10; *Twórczość publicystyczna Izabeli Moszczeńskiej*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Litteraria Polonica” 2013, nr 2 (20); C. Turkington, *Memory: a self teaching guide / Pamięć. Przewodnik technik doskonalenia*, Wydawnictwo Aleksandria (2011), przekł. I. Pogracka-Michalak.